

СУЛАЙМОН РАҲМОН

ОЙДИН ДИЁР

Шеърлар

Тошкент
Ўзбекистон ЛҚСМ Марказий Комитети
«Ёш гвардия» нашриёт
1985

Уз
Р 33

С $\frac{4702570200-15}{356 (04)-85}$ 51-85

© «Еш гвардия» нашриёти, 1985

ОҚ ТОНГЛАРНИ УЙҒОТАМАН

* * *

Орзу, мени уйғот ярим кечада,
қутқаз бепарволик қаъридан мени.
Умид, сен шароб бўл, қалбим ичади,
ичиб, томирларим маст бўлсин, сени.

Шубҳа, мени тўхтат йўлнинг ярмида,
ишонч, сен йўл бошла, мени энтиктир,
мақсадим, сен сўра: «Аҳдинг борми?» деб,
аҳдим, сен етаклаб бахтимга келтир!

Севги, сен тунларни уйқумни ўчир,
қочир кўзларимдан ғафлат хобини.
Ўчмас олов бўлиб ҳаётимга кир,
таништир яшамоқ изтиробини.

Журъат, сен от мени бўронлар аро,
жаҳду жасоратга тўлиб оқ, қоним.
Сен ташлаб кетмагин, ташлаб кетмагин
имонли дунёда мени, имоним!..

1982

* * *

Биз бахтли яшашга жуда ўргандик —
кўнгил тоғларида чарх урар хумой.
Тошқин дарёларда сузиб юргандек
бахтдир —
қонимизда кезиб юрган ой.

Қайнайди орзунинг оқ булоқлари!
Умид далалари
абადий яшил!
Сарин шабадалар — ширин оҳларим;
қуёшим бахт сочар
тугал тўрт фасл...

Лекин у ким бўлди?
У қайси мерган?
Руҳим водийсини кезган қуролли?
Қайси ҳасадгўй у
бахтимни урган?
Шафқатдан,
туйғудан,
умиддан холи?

Ҳей, нечун отасан?
Мақсадинг нима?
Эй, мерган, эй, ҳасад,
қани, айт менга?
Ҳилол — томиримда қалқиган кема,
у — олис,
ўқларинг етмайди унга!

Овора бўлма, қўй,
ҳасад ўқлари
ҳеч қачон мўлжалга етолган эмас!
У юксак омадга ўқ отган сари
мағлуб бўлаверган ўзи мисли хас.

Бир беқут таҳлика янглиғ мўлтираб
боқар барг остидан омонат шабнам,
йўқ, менинг толеим шамдек ялтираб,
шабнамдек омонат ёнмайди ҳеч ҳам.

Қўй, босма тепкиши,
чунки барқарор
менинг толеимда буюк илдиз бор.
Чунки бош устимда халқ деган осмон,
партия аталган ёруғ юлдуз бор!

1977

ШИРИН СҮЗ

Нетай, табиятан түгрисүз бўлсам,
билмасам ортиқча илтифотларни.
Туғишган укамдан ортиқроқ кўрсам,
рост гапдан қочмаган еттиётларни.

Ишим битмаслигин билиб туриб ҳам,—
тўралик қилганда баъзи «биз-биз»лар,—
нетай, юзимдаги гурур пардасин
йиртиб, айтолмасман ширинроқ сўзлар.

Ёшгина умримда талай панд едим,
биламан, барига тўғрилиқ боис,—
нетай, ўз ишим деб, бўла олмасам
баъзи бировлардай муттаҳам, даюс!

Рост, ҳузур қиламан, зеро, ҳар қанча
аччиқ бўлса ҳамки, ҳақиқатни шарт
ноҳақнинг юзига айтмоқ бахтидан.
Сўнгра қирқаверсин пайимни номард!

Сиз ҳавас қилмангиз феълимни, зотан,
кимга ҳам ёқарди тўпори бу феъл?
Мен ҳам жангариман — жангариларга,
хушфеълларга эса ҳаминша хушфеъл.

Лекин мен дўстларга ҳеч қачон, ҳеч вақт
сохта ширин сўзлар қилмадим тақдим,
сипо бўлолмадим у қадар гоҳи,
ҳайқирдим, сўкиндим, ёндим, тутақдим.

Аммо кўзларимда асло бўлмаган,
бўлмайти ялинчоқ, аянчли бир ҳис.
Мен ёлғиз йиғлайман — кўпчилик ичра,
кўпчилик ичра мен — куламан ёлғиз.

Йўқ, бирор мансабдор кўнглини овлаб,
тузоқ қурмаганман ширин сўзлардан.
Кези келганида шуни ҳам айтай:
мен уни аядим ҳатто қизлардан.

Кимга — тўнг,
кимга — қўрс,
кимгадир — хушфеъл!—
Хуллас, мен шундайин феъли маҳолман
ва лекин, очиқ гап — диёнатим бор,
ҳаммавақт, ҳар жойда
покман,
ҳалолман!

Яширин сирим йўқ, мақсадларимни
ўраб-чирмамайман зарқоғозларга,
таъма илинжида овозимни ҳам
мосламайман сирли ғаровозларга!

Кўрганман, шундайин зотлар йўқ эмас,
худди ялагандай илон ёғини,
тиржайиб,
бир сохта ширин сўз билан
ювмоқчи бўларлар дилнинг доғини.

Кўрганман, шундайин зотлар ҳам борки,
ниқоб кийиб олган ширин сўзлардан:
бекитар чаёндек болалаб ётган
ғаразлар ўнгири — дилин,
кўзлардан.

Ширин сўз — бир парда, уни кўтаринг,
кўрасиз панжали «оқ» ниятларни —
вақт пойлаб, бўридек чапг солмоқ бўлган
оғзи қон, хусусий маңфаатларни!

Ширин сўз — бир болта, унинг тиғида
қанча ҳақиқатнинг боши кесилган;
у — тўқмоқ, саноқсиз умид донлари
унинг муҳрасида ундай эзилган!

Агар маҳрум бўлса самимиятдан,
доим чекинишдир, дўстлар, ширин сўз,
яъни, ҳақиқатдан чекинишдир у,
бора билмасликдир ҳаққа юзма-юз.

Мен сохта, самимий ҳислардан йироқ
ширин сўзлар ҳақда ўйлар экан жим,
тасанно айтаман сенга, онажон,
онажон, мен сенга қиламан таъзим.

Минг раҳмат, онажон, нима қилардим
агар ато этсанг менга ялтоқ қалб?
Аянч ўтармидим дунёда мен ҳам
алифдай қаддимни таъзимга буклаб?!

Нетар эдим, она, оғзимда турса
худди илонники каби айри тил?
Нима қилар эдим, менда ҳам бўлса
гуруридан маҳрум муте бир кўнгил!

Нима қилар эдим, она, мабодо
бахш этган бўлсайдинг сохта, ширин сўз?
Ё хоин бир юрак, ё қўрқоқ бир руҳ,
ёхуд буқаламун тусида бир юз!

Даҳшат! Баъзилардай кўзга тик боқиб,
тикармидим ёлғон сўзлардан байроқ?
Даҳшат! Баъзилардай дўст бўлиб сиртдан,
зимдан қўярмидим юзига оёқ!..

Минг раҳмат, онажон, сен менга берган
имон учун, виждон ва шафқат учун!
Бизнинг бу бешафқат асримизга хос
ғазаб учун, меҳру муҳаббат учун!

Сен менга бахш этдинг ноёб бир бойлик;
муқаддас ишларга эътиқод, имон;
бердинг мурасасиз, тинчимас бир қалб,
ҳам нодир хазина: иисоф ва виждон!..

Менинг онажоним — чароғон давр,
менинг онажоним — мўътабар диёр,
онажоним менинг — буюк ишқилоб,
онажоним — гурур, онажоним — ор!

1981

* * *

Уғлим НОЗИМга

Уғлим, мақсад — ушбу ҳаётни
Ақлга сиғдириб яшамоқ!
Бундан ўзга барча пиятн
Ташламоқ керакдир,
Ташламоқ!

Ҳаёт — бир қуш.
Қафтга қўндириб
Юзни боссанг оқ патларига.
Юрагингни боссанг ёндириб
Жароҳатларига!

Мақсад шуки,
Сен ҳам бу қушга
Бахш айласанг мусаффо осмон.
Қарши турсанг, ўғлим, урушга,
Тўкилмаса
Ер юзига қон.

Севсанг ёниб,
Севилсанг ёниб,
Фарз билсанг
Жуфтликни ҳар лаҳза.
Ҳаётингни сенинг,
Инониб
Мангуликка топширса мақсад.

Интилсанг —
Улимдан кейин ҳам
Қолмоғига яна бир дунёнг.
Яшамоқ дегани — шу, эркам,—
Ҳаммасига аралашса онг...

1975

* * *

Мен Нозим Ҳикматга шогирдман, зеро,
одамлар, айтингиз, борми керагим,
сизнинг дардингизни, Нозим Ҳикматдай,
кўтариб юрмаса агар юрагим?!

У ҳақни севарди — мен ҳам севаман,
у эркини севарди — севаман мен ҳам,
у халқни севарди — мен ҳам севаман,
у шеърни севарди — севаман мен ҳам!

Курашни севарди, севарди ортиқ
Марксни, Ленинни, коммунистларни;
севарди дунёни уйғотмоқни у,
севарди денгиздай сарбаст ҳисларни...

Мен ҳам доҳийларни севаман, чунки
то абад юртимдан кетди кулфатлар!..
Севарди улфатни, улфатчиликни,
менда ҳам йўқ эмас жонбахш улфатлар.

У бизнинг байроқни севарди, яна
севарди санъатни, гулни, ҳазилни,
севарди овозда пинҳон рангларни,
ранглардан айниқса чўғдай қизилни!..

Қамтар, дали-ғули, очикқўл бу зот
дилкаш аёлларни ёқтирар эди.
Лоқайд эмас эди инсофсизликка,
ҳаммани инсофга чақирар эди.

Китобни севарди — мен ҳам севаман,
ўглини севарди — севаман мен ҳам,
офтобни севарди — мен ҳам севаман,
йўлини севарди — севаман мен ҳам!

Донони доно деб очик айтарди,
қўрқмасди номардни номард демоқдан.
Нодонни нодон деб очик айтарди,
қўрқмасди қувғиндан, ўқдан, қамоқдан...

Қўрқмасди ва лекин юрагидаги
дардлар найзасини бот-бот санчарди.
Йўқ, уни қамоқнинг ваҳмаси эмас,
Ватаннинг қисмати беҳад янчарди!

Чунки у истарди, ватани узра
озодлик қуёши сочмоғини нур;
истарди, халқини тарк этмаслигин
журъат ва жасорат, ишонч ва ғурур!

Истарди, кирчи қиз хадичаларни,
ишчи аҳмадларни кўрмоқни озод,
Истанбулнинг сўлим, оқ кечалари
доим бўлмоғини сокин ва обод.

Истарди, Туркия келгинди зотлар
оёғин бир итдай яламаслигин,
истарди, халқини, она халқини
доллар, стерлинглар таламаслигин!

Истарди, умидли дунёда ҳеч вақт
озодлик умиди ўлмаслигини!
Одамзод қалбида — одамга нафрат,
жаҳонда — урушлар бўлмаслигини!

Истарди ва унинг бу истаклари —
дардчил юрагига дармонлар эди;
дармонлар эди-ю, бутун турк халқи
қалбини кемирган армонлар эди!..

Ватан деб ёнди у, халқ деб ўртанди,
у сен деб оламдан кетди, эй, одам!
Йўқ эди Нозимда шахсий мулк тугул,
ҳатто шахсий дард ҳам, ҳатто шахсий ғам!

Севди СССРни ва Москвани,
мен ҳам аямасман булардан жонни
ва плюс севаман қуёш ватани —
ватаним, қисматим — Ўзбекистонни!..

Ҳа, Нозим Ҳикматга шогирдман, зеро,
тирик бўлганида тавоф қилардим!..
Негаки, қалбимда орзулари бор,
унинг дарди билан тепар юрагим!..

1983

ЛУИС КОРВАЛАН

Мен тиланчи эмасман, магар
Кўчаларда қолмасман қулаб.
Тақдир шуни ҳақ топса агар,
Ўз юртимни олурман тилаб.

Мен жаҳонгир эмасман, магар
Юрт кезмасман қиличлар ортиб.
Тақдир шуни ҳақ топса агар,
Ўз юртимни олурман тортиб!..

1977

РУС ҰРМОНИДА

Ҳатто дарахтлар ҳам урушга кирган,
улар ҳам қулаган бир жангчи янглиғ.
О, қандай чидаган,
қандай дош берган
қуршаб келганида беомон яллиғ?

Анави қарағай танасига боқ,
балки у отанга отилган ўқни
ҳамон асраб келар...
Қара яхшироқ,
манави қайиннинг яраси йўқми?

Пакана қайрағоч қўли йўқ одам
сингари турибди дуб соясида...
Қим айтар уни бир аскардай бардам
турмаган деб Ватан ҳимоясида!..

Дарахтлар сен учун гўзаллик эди,
бир пайтлар, о, шоир, сийқа рамзда...
Энди сен куйлагин, улар хизмати
борлигини улуғ ғалабамизда!..

1979

Тонг жангсиз кирмайди бизнинг
қишлоққа!..

Қоп-қора девордай қуюқ тортар тун,
мактаб — оқ, бу рангга қоришолмайди.
Гуллар ёришмоққа тиришар, лекин
гуллар юлдуз эмас — ёришолмайди...

Шаббода астойдил уннаб кўради
очмоқ учун йиртиб тундан дарчалар.
Жасорат кўрсатиб бир ит ҳуради,
узиб олар ундан қора парчалар...

Тошиб чиқиб нурлар деразалардан
бир қадам, уч қадам... чекинтиради.
Чақмоқлар учаркан шўх бўсалардан,
учқунлари тунни... ваҳ, куйдиради!..

Хўроз урар экан чўкичин «тап-тап»,
очилар зулматдан узун, тор туйнук.
Туйнукдан энг аввал кўринар мактаб,
сўнг эса... оқарган пахтазор қўйни...

Тонг оқа бошлайди қишлоққа секин
оқ гуллар тиришиб туртган жойлардан;
бўсалар чақмоғи куйдириб, кейин
шаббода тортқилаб йиртган жойлардан;

Қўппакнинг тишлари ўрnidан ўтиб,
сизиб деразалар ва эшиклардан;
хўроз қичқириғи мисрангдай ботиб,
очилган узун ва тор тешиклардан

тонг кириб келади бизнинг қишлоққа!..

1982

* * *

Сиз айтасиз, устоз Олимжон,
сиз айтасиз, ишонмас бироқ...
Гулга кирди яна ўриклар
деразамиз тагида оппоқ.

Сиз айтасиз, шигил шохларни
Кўзларига суртар у аёл.
Сиз айтасиз унинг ёдида!
Уни ўртар ошуфта бир ҳол!

Пичирлайди, ўрганмоқчидай
оқ гулларнинг тилларини у.
Ҳар баҳорда соғиниб кутар
ўригингиз гулларини у.

У туяди димоғда чуқур
довуччанинг кўм-кўк ҳидини.
Суқланади — қонар кўзлари,
тамшанади, ёнар ютиниби!

Аёл билар, «қурғур шаббода
олиб кетган гулнинг тотини!»—
Аммо ишонч онасидир у,
умидларнинг содиқ хотини!..

Сиз айтасиз, у ишонмайди,
кутар кўм-кўк довуччаларни,
кўз олдига келтириб, дўмбоқ,
митти-митти ҳовуччаларни...

1981

ЖУН ОДАМ

У жўн одам, оддий бир одам...

Балки Жавлон Умарбеков
ё Баҳодир Жалолов
суратини чизар эди, мабодо
дунё ҳақда чигал ўйларга
ботиб турган олим бўлса у...

Абдулла Орипов ё Омон Матжон
Унга шеърлар бағишлар эди
мабодо у бир вилоятга
бўлса эди каттакон раҳбар...

У қаҳрамон бўлсайди агар,
унга атаб ўтли қўшиқлар
айтар эди телеэкрандан
Муножот ё Гуломжон Ёқуб...

У жўн одам, оддий бир одам...

У дунё ҳақида чигал ўйларга,
мураккаб ўйларга бота олмайди.
Лекин ҳаво булут бўлса,
ҳосилни ўйлаб,
тўшагида тинч ётолмайди...

У жуда жўн ўйлайди, яъни
доим ҳаво очиқ бўлса,
тинч бўлса эл-юрт,
фақат қишда ёғса ёмғир билан қор,
фақат қишда чиқса ҳавога булут...
У жуда жўн одам, оддий бир одам..

Раҳбарлик қилолмас колхозига ҳам,
эҳтимол ҳамманинг ғамин ейолмас,
лекин ўн фарзандга меҳрибон ота,
бир хотинга яхши эр! Шу бас!
Яхши эр у, хотин кўзида
надомат йўқ, ўкинч нами йўқ;
рўзғори бут, болаларининг
ўқимоқдан бошқа ғами йўқ!..

У жўн одам, оддий бир одам...

Қаҳрамонлик қилмаган у,
кўрсатмаган жасорат,
лекин дилдан меҳнат қилар,
сидқидилдан тўкар тер.
У меҳнатга сифинади,
меҳнат — унинг худоси.
Жуда оддий, жуда жўндир
талаби, муддаоси.

У қуёшдан нур кутади,
дарёдан — сув, гулдан — ҳид.
ердан — ҳосил, хотинидан
бола талаб этади...

Рассомлар, майлига,
расмини чизманг,
шоирлар, майлига,
атаманг шеърлар,
майли, хонандалар,
қўшиқлар айтманг,
Зеро, у
ўзининг кетмони билан
ўз расмини чизмоқда ўзи
замонамиз хотирасига;

Зеро, у
Ўзининг меҳнати билан
асримиз қалбига ўзи кирмоқда
энг долзарб шеър бўлиб;
Зеро, унинг
содда, эзгу ўйлари
қўшиқ бўлиб янграмоқда-ку,
Ўзбекистон пахтасининг
оппоқ рангида!..

1982

* * *

Бу дунёнинг қўшиқлари кўп,
лапари кўп, кўпдир ялласи,
лекин, дўстлар, бирортасига
ўхшамайди она алласи.

Бу дунёда оҳанглар сероб,
улар торда, чангда, найда бор!
Лекин, дўстлар, алла оҳанги
қалбдан бўлак яна қайда бор?!

Қўшиқлар кўп ватанга, халққа,
жасоратга, мардликка доир,
лекин, дўстлар, алла сўзини
ёза олмай, айтинг, қай шоир?

Сўз эмас у, уни ҳар ким ҳам
айта олмас эплаб, тил қайраб.
Уни фақат оналаргина
куйлай олар янгротиб, яйраб!..

Алла айтинг, оналар, унда
ботирларга дўст бўлсин отлар!
Айтинг: она меҳрини билмас
алла тинглаб ўсмаган зотлар...

Алла айтинг, оналар, қалбга
ато этмай у эзгу ҳислар.
Алла айтинг, бевафо бўлмас
алла тинглаб улғайган қизлар!

Алла айтинг, оналар, мангу
йўқолмамай алла айтган тил...
Ватанига хиёнат қилмас
алла тинглаб улғайган ўғил!..

1967

ВИЖДОН

Бугун бир виждонсиз кўзин лўқ қилиб,
менинг ҳузуримда урди роса лоф.
Мен уни эшитдим бепарво кулиб,
мен унга бермадим кескин бир жавоб.

Қалбимда нимадир бор эди мудроқ,
балиқдай жим эдим, толиққан эдим,
шунданми мен унинг виждондан йироқ,
сохта сўзларига совуққон эдим.

Шунда сен оғридинг, безовта бўлдинг,
типирчилаб қолдинг, виждоним, жуда.
Аразладинг мендан, устимдан кулдинг,
ўзингни хор сездинг ва жабрдийда!

Нима ҳам қилардим, одам боласи
баъзан бўлар экан андишага қул,
дафъатан фош бўлар шунда оласи,
шунда у кўролмас нажоткор бир йўл —

фақат виждон йўли борлигин ногоҳ!
Ва шу йўл инсонга мададкорлигин
ва шу йўл инсонга умидбахш паноҳ,
ва шу йўл инсонга халоскорлигин!..

Сен билиб турибсан, бу важларимдан
келаётир рангсиз лоқайдлик ҳиди!
Ҳолбуки, аёндир, ўша пайт мендан:
«Алдама!» демоқлик муносиб эди...

Лекин айтолмадим, чунки қайдадир
кўнглимининг тубида очган эди кўз
мураса туйғуси — лоқайд бир сабр,
сенинг қонларингни сўндиргувчи ҳис!

Энди сен... қонларинг қайта ўт олиб,
жон эниб, бошқатдан уйғонмоқдасан.
Нима учун сенмас — муроса голиб?
Нега мен сотилдим? Қийналмоқдасан...

Дўстим, инсон билан инсонлар аро
бор чигал ҳолатлар, муносабатлар.
Бир оғиз сўз билан баъзан можаро
ҳал бўлар ва ёки авж олар баттар!

Кечиргил, виждоним, мен яна сени
муроса қаърига тортаётирман.
Билиб борлигингни, қайсарлигингни
жуда хурсанд бўлиб кетаётирман!

Негаки, англадим: ноҳақлик, ёлғон
қайдадир ғимирлай бошласа ногоҳ,
сен менинг кўксимда уйғониб, урён,
типирлаб, тўлғониб этурсан огоҳ!

Одам йўлдан оғса, дарҳол сезасан,
сезасан — камайса ҳаётнинг атри.
Сезасан — қийналиб, жуда оғрийсан,
сен — инсон умрининг барометри!

То мавжуд экансан, сени таниймиз —
ғазабда, меҳрда, журъатда, оҳда...
То мавжуд экансан, биз йўқолмаймиз
ёвузлик аталмиш тубсиз бир чоҳда!

1982

ҚАЙТИШ ФАЛСАФАСИ

Фаҳм эт, ҳаёт қонунлари шу қадар зўрки,
ҳеч бир нарса тура олмас ўз ўрнида тинч.
Зеро, тинсиз ҳаракатдир — ҳаётнинг кўрки,
не тонг, эрта севинч бўлса бугунги ўкинч!

Не тонг, бугун хунук бўлган нарса эрта кун
чирой очиб, нафосат деб олса агар от!
Одам ахир бўлган экан бир пайтлар маймун,
бугун эса тан олмайди уни ҳайвонот.

Табиатда ҳамма нарса ўсар, етилар:
бола борки, лаҳза сайин ўсар онг томон;
ўса-ўса нафрат бир кун муҳаббат бўлар;
тонг оқшомга ўсиб борар, оқшом—тонг томон!

Афсус, яна бир қонун бор, золим бир қонун,
яъни, мавжуд — ҳар камолда муқаррар завол!
Бу ҳолатга иқрор бўлгим келмас ва лекин,
на иложим, рўқач қилур исботин бу ҳол.

Яъни, менга қарши чиқар бешафқат ҳикмат:
исиган сув совиши — ҳақ, ҳатто тўнади!
Зулмат ёниб нур бўлади, нур сўниб — зулмат;
учган барглар дарахтига қайтиб қўнади!

Лаб очган гул яна қайтар сўлғинлик сари,
нафосат ҳам хунукликка олар қайта йўл;
ўкинч томон қайтар яна севинч унлари,
ёнаётган олов эса ўчиб бўлгай кул!

Наҳот қайтиб нафрат бўлар яна муҳаббат,
тилга қайтиб сўзлар бўлгай маънисиз бир ун?
Наҳот қайтар? О, золимми шунча табиат!
Наҳот яна қайтиб бўлгай одамзод маймун?!

Қайтса — қайтар! Кўп ҳовлиқма, титрама,
лекин
ҳар нарсанинг сабабини изла ўзидан.
Табиатда ҳамма нарса қайтиши мумкин,
лекин инсон қайтмаслиги керак сўзидан!

Қайтиб, агар маймунликдан бошласа йўлин,
билки, бунга сабаб эрур одамнинг ўзи!
Агар одам кўтармаса одамга қўлин,
агар ўчса луғатлардан «Адоват» сўзи,

агар «Уруш» сўзи кетса тиллардан бадар,
агар дўстлик тузин тотса гадо ва қирол,
кимдир пинҳон чоҳ қазмаса бировга агар,
кимдир пинҳон сақламаса қўйнида қурол,

билки, инсон инқилоби шу бўлгай фақат,
табиатнинг қонунига қарши имкон шу!
Шу йўл билан инсон инсон бўлажак абад,
шу йўл билан одамликча қолгай у мангу!

1982

БЕГОНА ҮТЛАР

Ерга дон сочасиз,
чигит қадайсиз —
элитгай қанотли ўйлар, умидлар.
Бир куни кўрсангиз,
экин ёнида
безрайиб турибди бегона ўтлар.

Ғўзанинг ризқига шерикдир шамак,
ғумай ва семизўт, қиёқ, шумғия.
Шолининг ёнида сув ичар курмак,
қовун озиғига шерик оқмия.

Пиёз уруғини сепсангиз агар,
баравар ниш урар саломалайкум.
Кечқурун юлсангиз эрта саҳарда
яна салом бериб тураверар жим.

Шундай жиғингизга тегади, қийнаб,
кўнглингизни доим тирнар ва хитлар,
қайта чиқаверар бодраб ва қайнаб,
илдизинг қуригур бегона ўтлар.

Мабодо гулзорда бир алаф ўсса,
бузилгай ундаги муаттар ҳидлар,
не дейсиз, экинни илондай бўғса
мана шу арзимас бегона ўтлар!

Улар хуруж қилса агар чинакам,
япроқ ҳам ёзолмай сўлади тутлар,
ҳатто чинорларни йиқиши мумкин
шу мушфиқ, мулойим бегона ўтлар!

Дўстларим, ҳаёт ҳам чексиз бир водий,
биз унда бугдоймиз, гулмиз, ғўзамиз...

Лекин ёнимизда бегона ўтлар
яшаб турганини биз ҳам сезамиз.
Бегона ўтлар бор... магазинларда,

таксилар рулида, ошхоналарда,
ндорада, мансаб курсиларида,
омборларда, тўйда, ишхоналарда...

Бегона ўтлар бор... ҳа, ҳа, бемалол
тарвақайлаб кетган ҳаддан зўр ўтлар.
Аниқроқ айтганда,
халқимнинг ҳалол
нонини еб ётган текинхўр ўтлар!..

Шеър тамом.

Хулоса .

Энди сизлардан.

Сизлардан — ҳукм ҳам,

сиздан — умидлар.

Хоҳланг, илдизини қуритинг, хоҳланг,
илдиз отаверсин бегона ўтлар...

1983

* * *

Сой суви кўнгилдай тип-тиниқ эди...

Қимдир чақиргандай бўлди ногаҳон.
Овозмиди ёки хўрсиниқмиди?
Қарадим ва тўлди кўзларимга қон!

Нақадар бокира, нақадар нафис!
Лекин тўрт барзанги олиб ўртага,
худди гиж-гижлаган каби бир иблис,
беҳаё сўзларни танлаб жўрттага
унинг боши узра отар эдилар!
Ақлини ароққа сотган бу зотлар
юлқиб, у шўрликни тортар эдилар!..
Нарида пишқириб ўтларди отлар...

У эса... куларди, тинмай куларди
нафасин бўғса ҳам қўланса, бироқ
чидарди, сездирмай аста сўларди,
хушнуд лаҳзалардан кетарди йироқ.

Қай бири юзига бехос туфлади,
қай бири юзига пуфлади тутун,
тутун эмас, гўё заҳар пуфлади!..
У эса... унутди энди ўз ҳидин...

Унутди, бу бадбўй, қўланса ҳидда
мурувват йўқ эди, шафқат йўқ эди.
Унинг лабларида... ёлғиз табассум,
унинг лабларида нафрат йўқ эди.

Унутди ва лекин солмади фарёд,
негаки, тили йўқ, сўзи йўқ эди.
Унинг бор вужуди сезги эди-ю,
бироқ йиғламоққа кўзи йўқ эди.

Кўз ҳам бор, сўз ҳам бор, тил ҳам бор эди,
бор эди маст-аласт, қутурганларда —
яъни, у шўрликнинг теграсин қуршаб,
юзига тупуриб ўтирганларда...

Оҳ, қандай чидар у? Бошдан оёғи
ҳақорат ичида — тупук, кул эди!

Не қилсин, у ахир тилсиз нафосат —
дастурхон устида турган гул эди!..

1988

Кўшнинг дард чекса-ю, боқмасанг қиё,
ҳатто ҳол сўрмасанг, еттиёт, десанг,
тўй қилса, қарашиб, олмасанг кўнглин,
ўзинг арава бўл, ўзинг — от, десанг,

демакки, кўксингда йўқ зарра меҳр,
демакки, бўш жой бор қалбингда, не ҳол!—
беғам, бепарвосан, лоқайдсан, ғофил,
демакки, олмайсан қўлингга қурол,

агар даф қилса ҳам қўшнингга ўғри
ё душман юртингга босиб келса ҳам,—
ўйлайсан, бор-ку, деб ўзга қўшнилари,
ўйлайсан, менсиз ҳам кўп-ку, деб одам.

Агар қурт дарахтнинг бўш жойин топса,
худди шу нуқтага тишини санчар.
Ёв сезса мабодо лоқайдлигингни,
сенинг ватанингга уради панжа...

Ватан! У—қудратли, боқий кўк дарахт!
Ватан! У—одамдан, нурдан иборат!
Ватан—муҳаббатдир, меҳнатдир, бахтдир,
У—тақдир, эътиқод, ердан иборат!

Азизим, қуч уни! Манглайингни бос!
Ол уни бағрингга, қалбингга жойла!
Ватан билан тўлдир кўкрайингни сен,
қолмасин қалбингда сира бўш жойлар!

Гар қолса, билки, бу жой номи мудҳиш
лоқайдлик бўлади. Лоқайдлик эса —
хиёнат эшиги. Оҳ, бу эшикдан
кириб келаверар ватанга ғусса.

Қириб келаверар хиёнатнинг бор
маслакдош дўстлари — жиноят ва ғам,
қаллоблик, жаллодлик, қирғин, қабоҳат,
ўқлар, ракеталар — ҳатто уруш ҳам!..

1983

КАЙФИЯТ РАНГЛАРИ

Тонглар — сариқ,
уммонлар — сариқ.
Демакки, руҳ шу рангга мойил.
Сап-сариқдир Вақт япроқлари.—
Бу ҳам дунё.
Бу ҳам бир кўнгил.

Олам — юпун,
олам — таланган.
Демакки, руҳ шу рангга мойил.
Қоп-қорадир ҳатто аланга.—
Бу ҳам дунё.
Бу ҳам бир кўнгил.

Дарахт — қизил,
пахта ҳам — қизил.
Демакки, руҳ шу рангга мойил.
Қип-қизилдир фожиа изи.—
Бу ҳам дунё.
Бу ҳам бир кўнгил.

Кўмирлар — оқ,
кўланкалар — оқ.
Демакки, руҳ шу рангга мойил.
Ҳатто тунлар қаъри ҳам оппоқ.—
Бу ҳам дунё.
Бу ҳам бир кўнгил.

Қорлар — яшил.
юлдузлар — яшил.
Демакки, руҳ шу рангга мойил.
Ям-яшилдир қуёш муттасил.—
Бу ҳам дунё.
Бу ҳам бир кўнгил.

Менинг дунѐм турфади**р** бироқ,
мен камалак рангига мойил.
Етти рангдан иборат тупроқ,—
меникидир шу дунѐ,
шу дил!

1978

НАЙҚАМИШ

Оддий бир қамиш деб хор этма мени,
Хор этма — меҳрингга зор этма мени.
Оҳ, агар қалбингни уйғотолмасам,
поймол эт, оламда бор этма мени!..

Лекин бир илтимос: кўзларимни оч,
куйларимни — тутқун сўзларимни оч.
Маили, йиғларимни, куларимни ё,
ё эса тамоман бўзларимни оч!..

Оч, токи баҳорлар тили бўлайин,
ошиқнинг изҳори дили бўлайин.
Орзуманд зотларнинг, дардманд зотларнинг
ҳасратдоши, дардкаш эли бўлайин!..

Маконим билурсан, ботқоқ жойлардир,
емишим — нур, ҳаво, тупроқ, лойлардир.
Эрксевар шамоллар бағрида ўсдим,
дўстларим — юлдузлар, қуёш, ойлардир...

Бағримда шамоллар, бўронлар ухлар,
бўрондан бешбаттар суронлар ухлар;
сен уйғот уларни, сени кутганча
наволар — туғёнлар, исёнлар ухлар.

Янграйман — энг аввал ҳавасинг лозим,
сўнг қалбинг, истагинг, ихлосинг лозим;
оҳ, бўм-бўш дилимдан куй олмоқ учун
руҳинг, сўнгра оддий нафасинг лозим!..

Унутма, куйимга нурлар ийлангай,
унутма, борлигим қалбга айлангай,

унутма, тилимда тупроқ ҳиди ҳам,
осмон ҳам, севги ҳам, гул ҳам куйлангай!..

Сен иста, мен бўлай диллар баҳори,
сен иста, мавж ургаи тонглар диёри;
сен иста, мен бўлай юксак бир қўшиқ —
шайдойи қалбларнинг яловбардори!..

1982

КУНДУЗГИ ОЙ

Нима қилиб юрибсан
куппа-кундуз куни, ҳой,
Осмонларда адашиб,
тентираган рангпар ой?

Ухласанг-чи, уйингда
туш кўриб, маза қилиб.
Нима зарур, ҳаммага
беҳуда мазаҳ бўлиб!

Нима, ё тун совуқми,
бир ўзинг совқотдингми?
Ёки бирор бебаҳо
нарсангни йўқотдингми?

Ё Ернинг бирор сирин
англамоқчи бўлдингми?
Ёки куз ингроғини
тингламоқчи бўлдингми?

Ёки пайкал оралаб
пахта термоқчимисан?
Аёлларнинг осиглиқ
кирин кўрмоқчимисан?

Ё кўрмоқчи бўлдингми
одамзотнинг юзини?
Ё ахтариб чиқдингми
бирор қотил изини?

Мақсадинг не бўлмасин,
тунга қайт, сен—тун қизи.
Сен борсанки, тун—гўзал,
сирлидир ҳар юлдузи.

Нур сочишда қуёшга
бари бир қарашмайсан.
Кундуз кунги осмонга,
минг чираң, ярашмайсан.

Боқ, дунё борлигиндан
салкам тониб турибди,
чунки шундоқ ёнингда
қуёш ёниб турибди.

Тунга қайт, гўзал ҳислар,
кумуш нурлар сенга хос.
Кундуз куни қуёшга
тақлидчисан сен, холос.

Кундуз куни чиқишинг
осмон кўркин бузаркан,
сен безайсан оламини
тунда сокин сузаркан...

Тунга қайт, сен тун пайти,
бетимсолсан чиройда...
Ахир ойга не ҳожат
чақноқ қуёш бор жойда!..

1976

* * *

Юринглар-ув-в!..— Чақиради Куз.
Қути учиб қочар гиёҳлар.
Дарахт дейди:— Уйлаб кўрамиз...
— Йўқ, йўқ,— деб бош чайқар япроқлар.

— Юринглар-ув-в!..— Чорлар Айрилиқ.
Қуёш бесас, дунё ҳам... фақат
Инсон дейди:— Уйлаб кўрайлик...
— Йўқ, йўқ,— дейди шўрлик МУҲАББАТ.

1975

* * *

Хафа бўлма мендан, мусичам,
англамаган бўлсам тилингни.
Дилгир пайтинг бирор сўз айтиб,
кўтармаган бўлсам кўнглингни.

Сен-ку, қушсан, зеро, шартмикан
сенга ўз дардимни сўзлашим?
Кулсанг — кулиб,
йиғласанг — йиғлаб,
сен бўзласанг мен ҳам бўзлашим?..

Озми ахир ҳали дунёда
иккаласи одам бўлиб ҳам
бир-бирини англамай, билмай
яшаб юрган зотлар, мусичам?..

1978

БЕТХОВЕН

Осмонни тарс ёрар момақалдироқ,
Чўчиб кўз очади тоғдаги булоқ.
(Не кечар ҳоли?..)

Чақмоқ урган дарахт ҳайрон —ғичирлар,
Гурсиллаб чумоли устига қулар.
(Шўрлик чумоли!..)

Ёмғир уфуради боғларга хуш ҳид —
Гуллар гўдак каби чўмилар хушнуд...
(Чўмилар тонг ҳам?..)

Кўтариб елкада тоғ-тошни дадил,
Бетховен юксалар мағрур ва адл.
(Юксалар онг ҳам!..)

Юлдузлар силкинар, кулар, чинқирар,
Қалбга зўравон ҳис бостириб кирар.
(Очилар кўзлар?..)

Булбул, саъва бўлиб чаҳ-чаҳлар ҳаво,
Сукунат ўлади! Қотили — наво!..
(Чинқирар ҳислар!..)

1976

* * *

Ёлғиз гувоҳ бўлиб тун турар эди...
Бузиб онасининг тунги роҳатин
бола йиғлар эди,
чинқирар эди,
синамоқ бўлгандай она тоқатин.
Она алла айтиб,
эганича бош
овутарди,—
унда
зўр эди бардош!

Бола катта бўлди.
Олиб кетди у
яна ўзи билан она роҳатин.
Узоқ бир шаҳарда қолиб кетди у
синамоқ бўлгандай она тоқатин.
Она кутаверди,
эганича бош
кутаверди,—
унда
зўр эди бардош!

Кутаверди, лекин бир кун топди у
умрида йўқотган барча роҳатин,
яъни, хилқатига кириб ётди у
синамоқ бўлгандай ўғил тоқатин.
Бас! Ўғил кўксида яшаётган тош
чидади,—
унда ҳам
зўр эди «бардош»!

1965

* * *

Бир тўп бола кўтариб чуввос,
ўйнар эди ким ўзар ўйин.
Бу ўйин сал чаққонларга мос,
сустроқларга бу иш сал қийин...

Ҳаммасида бир истак, бир раъй:
қўйиб берсанг — учар қуш бўлиб.
Ё тавба, бир оқсоқ болакай
чопа кетди тўпга қўшилиб!

Жон-жаҳд билан талпинар, бироқ
панд беради майиб оёғи.
Имконидан истаги зўрроқ,
орзулари каттароқ чоғи...

Енгаман дер! Борми чораси?
Минг афсуски, у чопар ортда...
Сал қолганда манзил ораси...
тош солдию дўпписин отди!

Баб-баравар етиб келган уч
ғолиб ўрин талашар эди...
Оқсоқ секин: «Даъволаринг пуч,
ўйинда мен ғолибман...», деди.

Ҳамма кулиб қаради, лекин
ўхшамасди гапи ҳазилга:
— Бошим билан етиб келдим мен,
сиз оёқда етган манзилга...

1964

* * *

Дарахт ҳам қариди. Оёқ остига
тўкмоқда йил бўйи йиққан бисотин.
(Куёв кезларимни эсладим, сен-чи,
сен қайси кезларни эсладинг, хотин?)

Лайлақлар силкитди қанотларини,
қуёшли юртларга йўл олди яна.
(Бирдан нималарни ўйлаб қолдинг сен,
нега бирдан кўнглинг бузилди, она?)

Ёниб турган гуллар ногаҳон ўчди,
ўчиб қолди, /ана, чаноқлар ҳатто...
(Сен нега улардан узолмайсан кўз,
сен нега индамай турибсан, ота?)

Ерда ҳам, сувда ҳам, кўкда ҳам бир-бир
сўнмоқда қариган баҳорнинг изи...
(Нега сен буларга қилмайсан парво,
нега сен бир ўзинг хурсандсан, қизим?)

1983

• • •

Қимдир кўкрагига тақиши мумкин
узиб коинотнинг зуҳра, марсларин.
Лекин уза олмай ўтар бир умр
она олдидаги оддий қарзларин.

Қимдир янгратаркан муҳташам залда
дабдабали нутқдан жўшиб қарсларин,
узмоқни ўйларми халқ олдидаги
узиб бўлмайдиган оддий қарзларин?

Узилмас бир қарздир, дўстлар, то абад,
бизга муаллима берган дарслари.
Қим ахир бўйнидан соқит қилолгай
тупроқ олдидаги оддий қарзларин?!

Айтинг, тинглайдиган бирор зот борми,
рўй-рост тўкиб солсак арзларимизни?
Биз қачон узамиз, қандай узамиз
Ватан олдидаги қарзларимизни?!

Тириклик олдида қарздормиз, яна
қарздормиз қуёшдан, сувдан, осмондан...
Қарзларимиз жуда кўпайиб кетди,
дўстларим, айниқса, виждондан!..

1981

ҲАЙКАЛ

(Аҳмад Қурбоннафасовдан)

Еш эдинг,
қайнонанг, қайнотанг сенга
раҳм этиб, бир куни ғаминг едилар:
хаётда мевасиз дарахтдай ўтиб,
дунёдан ўчмасин номинг дедилар.

Ковушларинг тошдай зил-замбил эди,
зўрға кўтардилар, сен-чи, туймадинг.
Минг бир андишада уни ўнгариб,
тўғрилаб қўйдилар, бироқ... киймадинг!

Ҳали селгимаган уруш қабрини
атайин унутган кўзлари билан
тикилиб, кетказмоқ бўлдилар сени
гоҳ ширин, гоҳ аччиқ сўзлари билан...

Кетмадинг, ҳафталар, ойлар кетдилар
мозийнинг қаърига сингиб бирма-бир.
Сен эса толиқмай ёлғизлик билан
олишиб яшадинг собит, бирга—бир.

Ғамлар сочларингнинг қорасин олди,
ҳижрон олди юзинг латофатини.
Кетмадинг, келинлик уйингда қолдинг,
сен ҳамон, сен ҳамон унинг хотини...

Бир кунн кечки пайт супада адл
турар эдинг ойга боқиб, ўй суриб,
кўчадан ўтганлар қалбида ногоҳ
бир фахр уйғонди ҳолатинг кўриб

Хаёлан вафога қўйилган юксак
ҳайкал андозасин сендан олдилар.
Чунки бир жангчидек сенинг ҳам гўзал
ҳайкал эканингни билиб қолдилар.

1983

* * *

Қиз аввало киприкларини
ажратади уйқу бағридан;
нигоҳини, кейин қушлардай
ҳовли томон қўйиб юборар
деразани очиб оҳиста.

Уфқдан тушиб, ҳовлида эса,
оқ ёғдуга бўяб юрар тонг
товуқларни, ерни, гулларни..

Япроқларда мункиллаган ёз
кечиради сўнгги дамларин.

«Куз келмоқда!..» —
шу тошдай хаёл
қиз кўнглини синдирар ногоҳ
жаранглатиб чиннидай чил-чил!

Тимқора соч тўлқинларида
оқ бармоқлар сузар асабий;
тўғон бўлиб тўсади тароқ
оқиб ётган қора дарёни,
бўғиб, уни турмаклайди қўл...

Майин, оппоқ бўйинни қучиб
ўзиники қилар тамоман
жажжигина идишда кўпдан
банди бўлиб димиқиб ётган
орзу каби муаттар бир ҳид.

Дарвозага узатиб қўяр
ҳовлининг қоқ ўртасида шўх
уймалашиб, қиқирлаб турган
оқ ва қизил, нопормон гуллар...

Олиб кетди уни шовуллаб
одамларнинг гавжум дарёси:
кўзларига оқиб киради
автоларга тўла кўчалар.

У кутади.

Тўхтаб,

ютади

уни асли шусиз ҳам ўзи
бўғзигача тўйган автобус...

Автобусда, тиқилинч жойда
орзуларни туққан хаёли
туғиб шундай бир манзарани
кўз олдига олиб келади:
Тонгнинг салқин, ипак елида
чўмилади яшноқ ғўзалар;

Бирдан ғўза бўлгиси келди,
чунки ҳозир онаси келиб
то кечгача ғўзалар билан,
қуёш билан қуради суҳбат...

1982

* * *

Бетакрор нима бор!
Ҳамма нарсада
мавжуддир пинҳоний бетакрор такрор:
ҳар йили бир марта келиб кетар қиш,
ҳар йили бир марта келади баҳор...

Қушлар бугун айтган қўшиқларини
албатта эртага яна айтади.
Дарахтлар ва гуллар симирган ёмғир
эртага сув бўлиб албат қайтади.

Тўкилган хазонлар бир кун албатта
яна куртак бўлиб ёзарлар қанот...
Бетакрор такрордан иборат буткул
ўчиб ёнаётган бу рангин ҳаёт.

Албатта ўтади сенинг кўчангдан
умидимнинг бўм-бўш автобуслари,
албатта етаклаб олиб чиқади
сени муҳаббатнинг маъсум ҳислари.

Албатта тарқалар бугунги араз,
албатта қайтади у меҳру шафқат.
Ишонма, тирилмас, десалар сенга,
одамнинг кўксига ўлган муҳаббат...

Ишонма, сўнган дил ёнмас, десалар,
қайтмайди десалар агар бу баҳор.
Сен ишон,
қайтади,
ҳамма нарсада
мавжуддир пинҳоний
бетакрор такрор...

1981

Одамлар,
тан олинг,
қайдадир пусиб
ўтмиш
ўз созини
 ахир
 чаларди?!.

Асримиз ёқтирмас
оламни тўсиб
қўйган деворларни,
 қўрғончаларни!

Биламан,
сиз учун
сирли бир олам —
чордоқлар,
 қазноқлар,
 туйнук,
 тирқишлар...

Ва лекин айтинг-чи,
 маҳкумми одам
кўрмоққа
 бир умр
 ваҳмали тушлар?!.

Шу ерда оч қолиб,
шунда тўйгансиз,
шу ерда севилиб,
Шунда суйгансиз,
шу ерда ёш тўкиб,
шунда кулгансиз,
шу ерда туғилиб,
шунда ўлгансиз...

Биласиз,
 муҳташам,
ўзингиз қурган
анов биноларда
 ҳаво кўп,
 нур кўп.

Биласиз,
қуёшга
яқинроқ турган
уйларда
ором кўп,
завқ кўп,
ҳузур кўп...

Бас энди! Бизларга
тўғри келмайди
хилватлик,
мудроқлик,
биқиқлик,
— торлик...

Юксакроқ турмасак энди бўлмайди,
ахир кўриб турсин бизни ҳам борлиқ!..

1980

Кўпми шу?
Кўп эмас!
Лекин шуни ҳам
хаммага баравар эл кўрмас тақдир.
Шуларнинг барчасин берган ватанда
дунёга келмоқнинг ўзи бир бахтдир!..

1980

* * *

Мақсад — узоқ яшаш бўлса гар,
жуда осон — астойдил тириш:
яъни, аввал ҳамма нарсага
тошбағирроқ бўлмоққа эриш.

Гап — истакда. Чиндан йиғласа,
сўқир кўзга ёш келар эмиш.
Сен аввало пулга сиғин, пул
юрагингни тош қилар эмиш.

Юрак тошга айландими, бас,
энди узоқ яшашга ишон:
тош юракдан ўсиб чиқади
тошбақага ўхшаб тош қалқон!

Тош қалқонни емирмас ўлим,
кор қилмайди на сўз, на фурсат...
Бироқ узоқ яшашми фақат
бу дунёга келмоқдан мақсад?..

1978

СЕНИ СЕВДИМ...

* * *

Руҳимга меҳмонсан, гўзалим,
муниссан, меҳрибон, оқила.
Сўзингдан ўт олар, ёқилар
ҳисларим, ўйларим, кўзларим.

Кўзимда — бахтимиз суврати,
кўзимдан тўкилур уйқулар,
журъатим — мардона туйғулар,
севгимни айтмоққа қўрқади.

Ийманиб турибман қошингда
фош бўлиб юрагим сирлари,
рози бўл, руҳимнинг дилбари,
рози бўл, кўтарай бошимга.

Хаёлим, илинжим бўл менинг,
бўл менинг шодлигим, қанотим,
ҳамдамим, умидим, ҳаётим,
суянчим, севинчим бўл менинг.

Руҳимга меҳмонсан, гўзалим,
меҳмоним бўлма сен, бека бўл,
ҳаммаси сеники — эга бўл,
сеники: юрагим, кўзларим..

1965

* * *

Уйғотиб юборди мени бир ёғду,
кафтларимни қилиб кўзимга пана,
тикилдим, ҳеч кимни кўрмадим, ёҳу,
Ёруғ эди лекин мен ётган хона.

Ёруғ эди, аммо бу ёруғликдан
бутун аъзоимга таралди титроқ.
Бир овоз янгради шунда йўқликдан,
овозки, қуёшнинг шуъласидан оқ:

«Мен келдим бир қизнинг ташна дилидан,
нигоҳинг тушдию унинг қалбида
туғилдим мен худди баҳор гулидай,
исмингни ёздим мен унинг лабига.

Мен — гулман, сен мени қилгил парвариш,
мен—нурман, сен ҳайда дилинг зулматин.
Менга ярашади ўтинч, ёлвориш,
менга ярашади фаҳринг, журъатинг.

Сен менга қалбингни беришинг керак,
ўрнига қолурман кўксингда ўзим.
Энди мен ҳукмрон иккита юрак
менинг измим билан тепажак, қўзим!»

Ноилож, гармсел ялаётган бир
яккақол ниҳолдек тўлғандим ҳар ён...
Шундан бери менга муҳаббат — тақдир,
шундан буён менинг ҳаётим — туғён!

1982

* * *

Йиғлаб бўлди булутлар!
Дардларин унутдилар,
сўнгра
 гуллар,
 бургутлар
узра учиб ўтдилар...

Сенинг эса кўнглингдан
қачон кетар шубҳалар?
Мен ишондим, сен ишон:
шубҳа ўтар, ишқ қолар!..

Очилиб борар осмон,
кўнглим борар очилиб.
Атиргул боқар ҳайрон
кичкина қуёш бўлиб.

Тож кийиб алангадан
чарақлар гулисафсар:
кетмоқда баландларда
йиғлаб бўлган булутлар...

1965

* * *

Биламан,
бари бир сенда инсоф бор,
севгимни рад этиб,
қалбимга беҳад
ўкинч солганингни сезасан, дилдор.

Биламан,
бари бир сенда юрак бор,
мени севмасанг ҳам,
биноқ қалбимда
севгим зўрлигини биласан, дилдор.

Биламан,
бари бир сенда севги бор,
менга бўлмаса ҳам
биноқ кимгадир
сен уни албатта қиласан изҳор.

Биламан...
Ва лекин дунёда, дилдор,
севгини танитай,
инсофни билмай,
қалбсиз яшаётган гўзал қизлар бор...

1973

* * *

Бир пайтлар кўрганман сени, гўзалим,
илк кўришим эди бу.
Гўзал эди шунда кўзларинг,
лекин... тушим эди бу.

Бир пайт тинглаганман ёниқ сўзларинг,
илк тинглашим эди бу.
Шунда сен жуда ҳам ширин сўзладинг,
лекин... тушим эди бу.

Мен сени кутаман, умид узмайман,
илк кутишим эмас бу.
Сени, тақдиримда сени излайман,
билки, тушим эмас бу!..

1965

УҒИРЛАНГАН МУҲАББАТ

(Ёзувчи Уткир Ҳошимовнинг «Баҳор қайтмайди» асари қаҳрамони Анвар монологи)

Бўлди, сени лаънатладим, лаънати эркам,
бўлди, ортиқ ўйларимни қилмагин таъқиб!
Балки ҳозир қўлтиғингга яна сув пуркаб,
янги эртақ бошлагандир жодугар рақиб?

Айт, севгимни оёқости қилдинг сен нечун,
нечун уни ҳор этдинг сен ёруғ купларда?
Ё муносиб эмасманми мен севгинг учун,
ё учдингми қўшиқларга, сирли унларга?

Балки йўлдан ургандир у сени эрмакка,
балки ваъда айлагандир бойлик ва шараф?
Нечун, нечун сен ишондинг шундай эртакка,
эй, сен, менинг битмас дардим, тузалмас ярам!

Наҳот энди қийнар мени абад хотира,
юлолмасман наҳот сени, кўнглимдаги гул?
Нечун қилдинг ўз номингни бу қадар қора?
Ишонмайди ишончларга ишонган кўнгил!

Кетдинг, нетай, кўзларимнинг гавҳари эдинг,
гавҳарсиз кўз бу дунёни, айт, қандай кўрар?
Ғунча эди менинг севгим, аямай юлдинг,
энди гулсиз қуруқ дарахт нега ҳам ярар?

Тан олмасдим, сени, дўзах, сени ҳам, жаннат,
тан олардим ёлғиз сени, эй, руҳи зиё —
эй, сен, одам қалбидаги қуёш — муҳаббат,
сенсиз менга бир туйнуксиз қабр-ку дунё!..

Балки пинҳон қаҳ-қаҳ урар ортимда туриб,
мен бир пайтлар дўст деб билган мунофиқ
рақиб,
мақтанар ҳам кимларгадир оғзи кўпириб,
пок шаънимга аллақандай лақаблар тақиб.

Нетай, билмас бу дунёда икки зот уят,
нетай, билмас андишани икки ғаламус:
бири — ўзга ватанига келган бадният,
бири — ўзга севгисига чанг солган ёвуз!

Сен—севгимсан, ўғирланган ёримсан, зеро
паноҳимдан юз ўгирган бир паноҳимсан,
Ватан — орим, сен ҳам менинг оримсан, зеро
Ватан — шаъним, сен ҳам менинг шаъним,
оҳимсан!

Ватан қўлдан кетса уни қайтиб оларлар,
қайтиб келмас ва лекин бой берилган баҳор.
Агар севги ўғирланса нима қиларлар,
не қиларлар агар ёрдан ўғирланса ёр?!

Кечирарлар? Майли, мен ҳам кечиргайман,
қайт,
қайт, кўксимдан азобларни ташлагин юлиб.
Йўқ, азобдан халос бўлмоқ эмасдир мақсад,
фақат қайтгин, қайтолсанг соф муҳаббат
бўлиб!..

1970

* * *

Мабодо юракни ҳаяжон босса,
яширамиз титроқ қўлларимизни;
мабодо қўрқоқлик бизга тош отса,
яширамиз титроқ тизларимизни;

уят ҳужум қилса агар ногаҳон,
биз олиб қочамиз кўзларимизни;
агарда ўқ отса бизларга бўҳтон,
ундан яширамиз юзларимизни;

уруш эълон қилса мабодо ўлим,
ер, сенга кўмамиз ўзларимизни;
фақат сен, муҳаббат, хуруж қилганда,
яшира олмаймиз ҳисларимизни!

1979

* * *

Қор. Аёз. Мен сенга дардимни ёрдим:
«Соғиндим, азизам, баҳор фаслини!..»
Сен сурат кўрсатдинг, инграб юбордим,
соғинган эдим мен унинг аслини!

«Фожиа!— дедим мен.— Улмоқда қуёш!..»
Йиғладинг, кўрмадим кўзинг намини.
Уялиб, тупукдан ясадинг кўзёш,
кўрмоқчи эдим мен чинакамини...

Мен райҳон ҳидламоқ истадим бир кун,
ҳидлатдинг райҳонли атир исини...
Мен эса аслида қўмсаган эдим,
азизам, райҳоннинг ҳақиқийсини...

«Севаман!— дедим мен.— Бахтдан оламан
бахтсиз ошиқларнинг бутун қасдини!»
Ҳиссиз такрорладинг, алдадинг мени,
жоним, кутган эдим сендан ростини...

Нечун юрагингга қамаб олдинг сен
қоғоздан ясалган гуллар исини?
Соғиниб кетдим-ку, соғиниб кетдим
гулларнинг, сўзларнинг табиийсини!..

1983

* * *

Рандалайди кимдир осмонни,
паға-паға учар пайраҳа.
Филдирак изидан уйғонди
чойшаби йиртилган чорраҳа.

Ғамдек қўнди бир гала қарға
дилдираган оппоқ шохчага.
Чопишлар бошланди шаҳарда:
кимдир ишга, кимдир боқчага.

Трамвайга осилар кимдир,
кимдир қайтар бозордан шоша.
Янги йилни кутамиз индин,
югуришлар, елишлар оша.

Ҳаммасини тураман кўриб,
ҳаммасини сақлайман ёдда.
Кун келади — сувдай югуриб,
кун кетади — қуёшдай содда.

Неки кўрдим, кета олмайди,
қолар қалбим қаърида бари.
Аммо нечун кира олмайди
унга сенинг хотираларинг?..

1977

ҲОЛАТ

Ҳозир сен кулсанг —
менга ҳақоратдир!

Ииғласанг ҳозир —
менга ҳақоратдир!

Агар индамасанг —
яна ҳақоратдир!

Ташлаб кет, халос эт
ҳақоратлардан!..

1979

ТЕЛЕФОНДА

Учрашади жўшқин овозларимиз,
титроқ уйғотганча совуқ симларда.
Аммо кўзларимиз кўриша олмас,
кўзларимиз кезар... аллакимларда.

Учрашади иссиқ нафасларимиз,
илитади ҳатто совуқ симларни.
Аммо қалбларимиз кўриша олмас,
қалбларимиз қўмсар... аллакимларни...

1982

* * *

Балки сиполигим бу менинг, балки
муҳаббат олдида худбинлигимдир...
Майлига, бошида кўтариб юрсин
агарда шу ишни эп кўрса кимдир...

Лекин мен... билмадим, балки бу менинг
тошбағирлигимдир ё хатоимдир...
Мен сени бошимга кўтаролмайман,
бунинг учун, жоним, албатта кечир...

Чунки бош инсонга берилган эмас
кимнидир кўтариб юрмоқлик учун,
берилган ҳар қандай туйғу олдида
эгилмасдан, мағрур турмоқлик учун!

Сен кечир, фаришта бўлсанг ҳам агар,
бундай қилолмасман, қилмасман мутлоқ.
Аввало, бошимга чиқмайсан сен ҳам,
қолаверса, шукр, оёқларинг соғ...

1983

* * *

Мен—армонман.
Армонсан — сен ҳам.
Уртамизда бошқа бир соф йўқ.
Бисотимиз — ўн кунлик ўтмиш,
Бир ўтмишки, заррача доғ йўқ.

Дўст тутиндик эзгу ўйларга,
Миш-мишга, иғвога ёт бўлдик.
Чўмилдик қуёшга,
Куйларга,
Муҳаббатдан эҳтиёт бўлдик.

Биз туғилдик онадан қайта.
Биз соф эдик — тонгдаги гулдек.
Бизни қучиб жўш урар денгиз
Орзуига етган кўнгилдек.

На хаёлда рўзгор ташвиши,
На шаҳарнинг гала-ғовури.
Қақшаб кетган асаблар юмшаб,
Кўтарилди дилнинг ҳовури.

Тунда чиқиб тоғ чўққисига,
Гулхан ёқиб, юлдуз кутардик.
Қалбнинг қотган туйғуларига
Шуъла ташлаб, исён кўтардик.

1980

Эсингдами, жоним,
оқ кўйлак кийиб,
сочингни жуфт ўриб
келган шод пайтинг?
Мени қийнагансан:
«Шоирман, дейсиз,
мени хафа қилинг,
бирор гап айтинг?..»

Эсингдами, жоним,
кўк кўйлак кийиб,
қора рўмол ўраб
келган ул пайтинг?
Мени қийнагансан:
«Шоирман, дейсиз,
мени хурсанд қилинг,
бирор гап айтинг?..»

Мен шоир бўлдимми?
На хафа қилдим,
на сени шод этдим
бирор гап айтиб..
Сен эса то ҳануз
қийнайсан мени:
«Шоирман, дейсиз-ку,
бирор гап айтинг?..»

Қирқни уриб қўйдим,
лекин ҳали ҳам,
тополмадим сенга
керакли байтни.
Нетай, айтолмасам
Ростни... ёлғонга
Тил бормас... Сен дейсан:
«Бирор гап айтинг?..»

1983

* * *

Кўкат. Ҳовуз бўйи. Айни туш. Висол.
Август. Кўм-кўк ва дим. Кетаётир ёз.
Бекат. Ҳофиз куйи. Дил сархуш. Тимсол —
қуёш шуъласига тўйинган овоз.

Мен ва Сен. Биз ва Ёз. Юзма-юз. Иноқ.
Ишончлар — оқ. Фақат шубҳалар — қора.
Тўк дилингни. Буткул. Сўзма-сўз. Бироқ
сигмас бу ҳолатга қилча ишора.

«Севги! Ол умримни! Баҳоримни ол!
Сенга сийлов: вафо, садоқат... бари!»
Худди шу лаҳзадан бошланди иқбол —
ғичирлади поезд филдираклари...

Ҳавога интилган новдалар узук.
Узилар нигоҳлар. Узилар кўкат.
Бешафқат! Тепловоз чинқирар чўзиб.
Сени узиб қолар бераҳм бекат.

Август. Кўм-кўк ва дим. Кетаётир ёз.

1976

* * *

У бахтли даҳзалар келар ёдимга
ва соғинч азоби гўё бир чангал,
гўё бир игнадек ботар қалбимга
унинг кўзларини эслаган маҳал...

Шафқатсиз экансан, олдин бахт бериб,
сўнгра ато этдинг шунчалар ҳасрат!
Ё шуми азалдан ошиқ тақдири,
ё сенинг касб-коринг шуми, муҳаббат?

Муҳаббат, сен менинг бош йўлим, ахир,
сен борки, бахтим бор, қудратим тенгсиз.
Ҳаёт — хазон янглиғ аччиқ ва тахир,
умрим — сувсиз ўтган саҳродир, сенсиз!

Меҳру муҳаббатлар тўлиқ дунёда
меҳру муҳаббатсиз яшаш не қадар!
Бас, юрак, бас, тепма сен ҳам зиёда,
инсон ишонмаса инсонга агар.

Хиёнат ўтади, алдоқ ўтади
ва боқий қолади бу дунё фақат.
Бу боқий дунёда одам нетади,
ўткинчи бўлсанг гар сен ҳам, муҳаббат!

1966

* * *

Менинг эрлик бурчим — тушларимда ҳам
фақат сени кўрмоқ,

сенга интилноқ.

Сенинг эса, жоним, хотинлик бурчинг —
рашк қилмоқ,

рашк қилмоқ,

фақат рашк қилмоқ.

Менинг эрлик бурчим — рўзғорни бутлаш,
болаларнинг яхши отаси бўлмоқ.

Сенинг эса, жоним, хотинлик бурчинг —
рашк қилмоқ,

рашк қилмоқ,

фақат рашк қилмоқ.

Менинг эрлик бурчим — шубҳаларингга
чидамоқ ва сўзсиз дилни ғаш қилмоқ.

Сенинг эса, жоним, хотинлик бурчинг —
рашк қилмоқ,

рашк қилмоқ,

фақат рашк қилмоқ.

Менинг эрлик бурчим — сенга қадалган
ҳар қандай тиканни тиш билан олмоқ.

Сенинг эса, жоним, хотинлик бурчинг —
рашк қилмоқ,

рашк қилмоқ,

фақат рашк қилмоқ.

Менинг эрлик бурчим — ўлар чоғда ҳам
севгинг чинлигига ишониб ўлмоқ.

Сенинг эса, жоним, хотинлик бурчинг —
рашк қилмоқ,

рашк қилмоқ,

фақат рашк қилмоқ.

1983

* * *

Тоқат бер,
мен уни кутайин
кутгандай бир парча понни одамлар
қаҳатчиликда...

Тоқат бер,
мен уни кутайин
Муса Жалил кутгандай Моабитда
озодлигини...

Тоқат бер,
мен уни кутайин
одамлар кутгандай уруш йиллари
ғалабамизни...

Тоқат бер,
мен уни кутайин
инқилобни кутгандай одамзод
асрлар бўйи!..

1983

Гиёҳлар,
 юлдузлар,
 булутлар,
 гуллар
сўзлай олса эди одамга ўхшаб,
дарахтлар қўшиқлар айтолса эди,
йиғлай олса эди мабодо қушлар,
ариқлар,
 баданнинг кирини эмас,
дилнинг губорин ҳам юва олсайди,
ой нури одамзод юрагидаги
дардлар,
 ҳасратларни қува олсайди,
сола билса эди тоғлар ҳам агар
ҳамма одамларнинг кўнглига гурур,
қуёш
 фақатгина бошларга эмас,
соча олса эди дилларга ҳам нур,
ошиқ-маъшукларнинг ҳаётларида
агар бўлмасайди
 айрилиқ,
 араз,
одамлар бир-бирин кўрса эди тенг,
тухум босмас айти қалбларда ғараз,
агар бўлмасайди инсон кўзида
(нафақат кўзида!) бепарво уйқу,
бўлмасайди агар одам кўксиди
Ватан деб аталган муқаддас туйғу,
агар бўлмасайди ўша туйғуга
садоқат,
 хиёнат аталмиш ҳислар,
бўлмасайди элга,
 онага меҳр,

сирдош бўлолсайди учраган тошлар,
дарёдаги сувлар — эзгу бир ҳикмат,
умид уйғотсайди кўздаги ёшлар,
булутлар юпатиб артолса эди
кўздаги ёшини,

қалбдаги дардин,—
йиртиб ташлар эдим дафтаримни мен,
қаламни синдириб улоқтирардим,
зеро, тубсиз осмон — ишончли бир том,
бехатар уй бўлса одамзодга Ер,
балки шунда шоир керак бўлмасди,
керак бўлмас эди балки шунда шеър!

1982

МУНДАРИЖА

Оқ тонглари уйғотамаи

«Орзу, мени уйғот...»	3
«Биз бахтли яшашга жуда ўргандик...»	4
Ширин сўз	6
Уғлим Нозимга	10
«Мен Нозим Ҳикматга шогирдман...»	11
Луис Қорвалаи	14
Рус ўрмонида	15
«Тонг жангсиз кирмайди...»	16
«Сиз айтасиз, устоз Олимжон...»	17
Жўн одам	18
«Бу дунёнинг қўшиқлари кўп...»	21
Виждон	22
Қайтиш фалсафаси	24
Бегона ўтлар	26
«Сой суви...»	28
«Қушнинг дард чекса-ю...»	30
Кайфият ранглари	32
Найқамиш	34
Кундузги ой	36
«Юринлар-ув-в...»	38
«Ҳафа бўлма мендан...»	39
Бетховен	40
«Елғиз гувоҳ бўлиб...»	41
«Бир тўп бола...»	42
«Дарахт ҳам қариди...»	43
«Қимдир кўкрагига тақиши мумкин...»	44
Ҳайкал	45
«Қиз аввало киприкларини...»	47
«Бетакрор нима бор...»	49

«Йўқ, асло!»	50
«Одам боласига инма ҳам керак...»	53
«Мақсад — узоқ яшаш бўлса...»	55

Сени севдим

«Рухимга меҳмонсан, гўзалим...»	56
«Уйғотиб юборди...»	57
«Йиғлаб бўлди булутлар...»	58
«Биламан...»	59
«Бир пайтлар кўрганман...»	60
Уғирланган муҳаббат	61
«Мабодо юракни ҳаяжон босса...»	63
«Қор. Аёз...»	64
«Рапдалайди кимдир осмонни...»	65
Ҳолат	66
Телефонда	66
«Балки сиполигим бу мешинг...»	67
«Мен — армонман...»	68
«Эсингдами, жоним...»	69
«Кўкат. Ҳовуз бўйи...»	70
«У бахтли лаҳзалар...»	71
«Мешинг эрлик бурчим...»	72
«Тоқат бер...»	73
«Гиёҳлар, юлдузлар...»	74

Раҳмон, Сулаймон.

Р33 Ойдин диёр. Шеърлар.— Т., «Ёш гвардия», 1985.— 80б.

...Зеро, тубсиз осмон — ишончли бир том,
бехатар уй бўлса одамзодга Ер,
балки шунда шоир керак бўлмасди,
керак бўлмас эди балки шунда шеър!

Шоир шундай деб ёзди. Ҳа, шеърят ҳақиқий шоир учун кўнгил эрмаги эмас, одамаод бахти, инсоният иқболи учун курашдаги ўткир маънавий қуролдир. Шоир Сулаймон Раҳмон зиммасидаги ана шу катта масъулиятни чуқур ҳис қилган ҳолда қалам тебратишга интилади.

Рахман Сулайман. Лунная страна.

У32

С $\frac{4702570200-15}{356 (04)-85}$ 51-85

Серия «Современная узбекская поэзия»

На узбекском языке

СУЛАЙМАН РАХМАН

ЛУННАЯ СТРАНА

Стихи

Тақризчи Б. Норбоев

Редактор Анвар Обиджон
Рассом Б. Хайбуллин
Расмлар редактори Р. Зуфаров
Техн. редактор Н. Мирзаева
Корректор С. Сайдолимов

ИБ № 1603

Терингга берилди 19 10, 84. Босишга рухсат этилди
4. 01. 85. Р 14502. Формати 70×90¹/₃₂. 1-босма қоғозига
«Литературная» гарнитурда юқори босма усулида бо-
силди. Шартли босма листи 2,92. Шартли кр. отт. 3,11.
Нашр листи 2,19. Тиражи 5000. Буюртма № 11. Баҳо-
си 30 т. Шартнома № 68—84.

Ўзбекистон ЛҚСМ Марказий Комитети «Ёш гвардия»
нашриёти, Тошкент, 700129, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Нашриёти, полиграфия ва китоб сав-
доси ишлари Давлат комитети Тошкент «Матбуот» по-
лиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг 2-босмахона-
си, Янгийўл шаҳри, 702800 Самарқанд кўчаси, 44.